

Lär sig samhället tillräckligt om hedersrelaterat våld och hur används dessa kunskaper? Eller blir inställningen att vara okunnig om vissa erfarenheter av förtryck en slags maktdemonstration?

OM MAKTEN ATT VARA OKUNNIG

PAULINA DE LOS REYES

”Hedersrelaterat motiv kan finnas bakom balkongfall. Den 16-åriga flicka, som på söndagskvällen avled efter att ha fallit från en balkong i Malmö, kan ha utsatts för ett hedersrelaterat brott”, rapporterar Sveriges radio. Det är en kall februari-morgon fem år efter att Fadime Sahindal mördades i Uppsala. Under Aktuellts nyhetsförddjupning 4/2 är minerna allvarliga. En representant från polisen och en från Sharafs hjältnar intervjuas och bekräftar det som allmänheten redan anat. Ja, det handlar om patriarkala familjer. Ja, myndigheterna tar problemet på största allvar. Ja, det behövs särskild kulturell kompetens för att hantera detta våld. Nej, man kan inte säga att man har lyckats i kampen mot detta våld.

Samma frågor då som nu. ”Kultur”, ”patriarkala familjer” och ”myndigheternas ansvar” har varit återkommande termer under de år som har gått sedan ”hedersrelaterat våld” blev ett begrepp som delade debattörer, forskare och aktivister

i två läger: de som hävdar att det handlar om kulturella traditioner och de som vidhåller att våldet ska ses i ett könsmakts-sammanhang. Orden har även skapat andra gränser. De har varit nyckelbegrepp för att ringa in ett fenomen som antas ha följt i invandringens spår och som skiljer *deras* våld från *vårt* våld. Sedan fenomenet uppmärksammades har staten satsat hundratals miljoner på att förebygga det hedersrelaterade våldet. Länsstyrelsernas rapporter har kartlagt situationen runt om i landet och uppskattat antalet flickor i riskzonen. Ett problem som uppmärksammades tidigt var den suddiga definitionen av hedersvåld och vad som ingår i problembilden. Detta har inte hindrat ett intensivt arbete i syfte att motverka och förebygga just denna typ av våld. Socialtjänsten, skolan och polisen har engagerats. Kurser har anordnats, specialister utbildats och medel tilldelats för att öka medvetenheten om detta våld. Mycket har hänt, kan man tycka, men ändå är

(problem)bilden den samma. När Aktuelltts nyhetsuppläsare ännu en gång ställer frågan om vad som kan leda till att en far mördar sin egen dotter står tiden stilla och all den kunskap och de erfarenheter som trots allt har samlats under dessa år tycks ha blåst bort. Blicken (och samtalet) biter sig fast i det obegripliga och det främmande.

Välfärdens gränser uppstår i mötet med *de andra* och jag slås av (miss)tanken att det är just dessa gränser som gör att den samlade kunskapen om våldet som drabbar *andra* kvinnor och *andra* barn inte får plats, inte används och inte heller kan utvecklas. Om expertvåldet har varit den svenska välfärdsstatens signum har okunskapen och handfallenheten inför allt som berör *de andra* tagit dess plats. *Vår* avsaknad av kunskap om *dem* blir ett nytt sätt att exkludera och att vidmakthålla ett bakvänt tolkningsföretade; att vara okunnig om våldets villkor och om den utsatthet som uppstår i intersektionen mellan det patriarkala våldet i hemmet och välfärdsinstitutioners diskriminerande praktiker. Att välja att förbli okunnig om vissa erfarenheter av förtryck är också en maktdemonstration.

Under våren 2007, när jag intervjuade unga kvinnor som hade levt i skyddat boende efter att de misshandlats av bröder, fäder eller mödrar fick jag ta del av berättelser där kampen för att bli trodd och få hjälp började redan på dagis. *"Jag har aldrig haft förtroende för socialtjänsten, för de har svikit så många gånger"* berättar Sara. *"Första gången jag omhändertogs enligt LVU (Lagen om vård av unga), då var jag tolv år. Det var jättemycket misshandel*

då och till sist gick det. Jag har alltid berättat för mitt dagis och alla sedan jag var liten och det har mina syskon också gjort. Men ingen gjorde någonting, ingen reagerade". Saras kamp handlar inte bara om att komma ifrån en misshandelssituation, utan också om att bli trovärdig i ett sammanhang där hon antingen ställs utanför välfärdssamhällets stöd eller tilldelas rollen som offer för ett kulturellt "avvikande" familjemönster. Och hon är inte ensam. Men att lyssna till dessa berättelser, och att göra något av dem, innebär också att lösgöra sig från uppfattningen om att hedersvåld handlar om *deras* kultur och om *deras* patriarkala traditioner, för att kanske börja ställa frågor om vad denna uppfattning gör med allas vår välfärd och *våra* medborgerliga rättigheter.

Paulina de los Reyes

Docent

Forskare vid ekonomisk historiska institutionen, Uppsala universitet
Paulina.de_los_Reyes@ekhist.uu.se